

Archeologienota

Antwerpen

Nieuw Zuid Blok 0

Deel 2: Programma van Maatregelen

Inhoud

1	Administratieve gegevens	1
2	Gemotiveerd advies.....	2
2.1	Datering en interpretatie onderzoeksterrein	2
2.2	Waardering archeologische vindplaatsen	2
2.3	Impactbepaling	3
2.4	Bepalingen van de maatregelen	3
2.4.1	Kennispotentieel verder (voor)onderzoek	3
2.4.2	Volledigheid van het (voor)onderzoek	3

1 Administratieve gegevens

Algemeen

Naam site	Antwerpen, Nieuw Zuid Blok 0
Ligging	Van der Sweepstraat, Nieuw Zuid, Antwerpen, Antwerpen
Kadaster	Antwerpen, Afdeling 11, Sectie L, Percelen 3925/L5 en 3929/02
Projectnummer BAAC Vlaanderen	2022-0039
Reeds uitgevoerd vooronderzoek	Bureauonderzoek (2021J235)

Actoren

Auteur	Ilse Gierts
Betrokken actoren	/
Betrokken derden	/

Plangebied

Oppervlakte plangebied	6.488,52 m ²
Kartering gewestplan	Woon- en recreatiegebied

2 Gemotiveerd advies

2.1 Datering en interpretatie onderzoeksterrein

Op basis van het historisch, cartografisch en orthofotografisch materiaal situeert het plangebied zich tot het begin van de 19^e eeuw in het rurale hinterland van Antwerpen. In de 18^e eeuw lag het onderzoeksterrein net ten zuiden van de 16^e-eeuwse Spaanse citadel, en was het ingericht met tuinen en grasland.

Vanaf de 19^e eeuw ondergaan het plangebied en zijn directe omgeving grote veranderingen. Net ten zuidwesten van het onderzoeksterrein wordt een Napoleontisch kamp ingericht. Ter voorbereiding werden de terreinen ten zuiden van de citadel genivelleerd en opgehoogd. Na 1815, vermoedelijk tussen 1828 en 1838, wordt de lunet van Kiel gebouwd. De brilschans was voorzien van een aarden wal en omgrachting. Tijdens een landschappelijk bodemonderzoek werden in het zuiden van het plangebied restanten van de gracht aangetroffen. De grachtvulling was ingegraven in de oudste ophoging uit de 18^e tot 19^e eeuw, en werd afgedekt door een recentere ophoging uit de tweede helft van de 19^e eeuw. In deze laatste periode werden de lunet en bijhorende gracht afgebroken, en werd grond opgebracht in het kader van de aanleg van het Zuidstation. Het zuiden en westen van het plangebied maken deel uit van het station en worden volledig ingenomen met sporen. Op het einde van de 20^e eeuw wordt het goederenstation verlaten en afgebroken.

Op basis van het cartografisch materiaal lijkt het oostelijk deel van het plangebied (perceel 3929/02) doorheen de tijd onbebouwd. Dit perceel maakte mogelijk geen deel uit van de lunet en behoorde niet tot het Zuidstation. Pas op het einde van de 20^e eeuw wordt langs de Van der Sweepstraat een onderkelderd gebouw opgericht. Ten zuidwesten van dit gebouw wordt het plangebied ingericht met een parking en groenzone. Het gebouw werd na 2018 gesloopt.

2.2 Waardering archeologische vindplaatsen

Aan de hand van de historische informatie, het kaartmateriaal en het landschappelijk bodemonderzoek uit 2013 kan voor het plangebied een archeologische verwachting worden opgesteld.

De verwachting op het aantreffen van sporen en vondsten uit de steentijd tot middeleeuwen is laag.

De resultaten van het landschappelijk bodemonderzoek geven aan dat ter hoogte van het plangebied vermoedelijk geen stabiele, voor bewoning geschikte afzettingen ouder dan de 18^e-19^e eeuw, aanwezig zijn. In deze perioden bevond zich ter hoogte van het onderzoeksterrein nog een actieve stroomgordel van de Schelde waardoor het gebied niet geschikt was voor bewoning. De historische bronnen situeren het onderzoeksterrein eveneens in het rurale hinterland van Antwerpen, ten zuiden van de 16^e-eeuwse citadel. Op kaartmateriaal uit de 18^e eeuw is het plangebied ingericht met tuinen en grasland.

Op basis van het cartografisch materiaal en het landschappelijk bodemonderzoek kunnen in het zuiden van het plangebied de restanten van de gracht van de lunet van Kiel gesitueerd worden. Deze schans werd opgericht tussen 1828-1838 en afgebroken in de tweede helft van de 19^e eeuw. **De verwachting op het aantreffen van sporen van het 19^e-eeuws lunet is hoog.**

Het landschappelijk bodemonderzoek heeft echter aangetoond dat het onderzoeksterrein en zijn omgeving in een recent verleden verschillende malen ingrijpend werden heringericht. Het is duidelijk dat deze herinrichtingen grote schade hebben toegebracht aan het aanwezige bodemarchief:

- Het nivelleren en ophogen van het gebied in het kader van de inrichting van een kamp in het begin van de 19^e eeuw.
- Het nivelleren en ophogen van de terreinen in het kader van de bouw van het Zuidstation.

Het staat vast dat deze ingrepen de bodemopbouw tot diep in het moedermateriaal hebben verstoord.

2.3 Impactbepaling

De geplande bouwput omvat het gehele plangebied en heeft een grootte van 6.469,57 m². De bouwput wordt uitgegraven tot 8,80 m onder maaiveld. De gemiddelde hoogte van het maaiveld in het plangebied bedraagt ongeveer +7,50 m TAW, de bouwput zal dus worden uitgegraven tot -1,40 m TAW.

2.4 Bepalingen van de maatregelen

2.4.1 Kennispotentieel verder (voor)onderzoek

Het potentieel op kennisvermeerdering wordt bepaald door de archeologische verwachting en gekende verstoringen samen met de geplande werken in beschouwing te nemen.

De geplande ingrepen omvatten de inrichting van een site met een residentiële toren en commerciële ruimten. Het volledige plangebied wordt onderkelderd. Deze ingrepen veroorzaken een verstoring van het onderzoeksterrein tot 8,80 m onder het maaiveld.

De uitgevoerde boringen binnen het plangebied wijzen op afwijkende, diepe verstoringen, vermoedelijk het gevolg van de aanleg van de verdedigingsgracht rondom de voormalige lunet van Kiel. In de boringen werden de restanten van het grachttracé gelokaliseerd. De grachtvullingen waren ingegraven in een puinhoudend, opgebrachte laag uit de 18e tot 19e eeuw, en werden afgedekt door een ophogingspakket uit de tweede helft van de 19e eeuw. De opvulling van de gracht bestond grotendeels uit zandig materiaal met onderin een dun, organisch pakket. De oudste ophoging werd waarschijnlijk net vóór of gelijktijdig met de lunet en de bijhorende gracht aangelegd. De lunet werd gebouwd na 1815, vermoedelijk tussen 1818 en 1828, waarbij de gracht werd ingegraven in de oudste ophoging. In de tweede helft van de 19^e eeuw werd het terrein ingericht met een goederen- en rangeerstation. Vermoedelijk werd de gracht vergraven en werd het terrein voor de tweede maal opgehoogd, ditmaal in het kader van de bouw van het Zuidstation. Samen met het voorhanden zijn van gedetailleerde historische kaarten kan worden geconcludeerd dat verder onderzoek naar de lunet weinig kenniswinst oplevert.

In het oosten van het plangebied werd recent (na 2018) een onderkelderd gebouw gesloopt. Deze ingreep heeft eveneens een zware impact op het bodemarchief gehad.

2.4.2 Volledigheid van het (voor)onderzoek

Op basis van het uitgevoerde archeologisch vooronderzoek is er voldoende informatie over de afwezigheid van een archeologische site. Het kennispotentieel kon voldoende worden bepaald. Verder vooronderzoek voor de geplande werken behorende bij de omgevingsvergunningsaanvraag is niet aangewezen.